

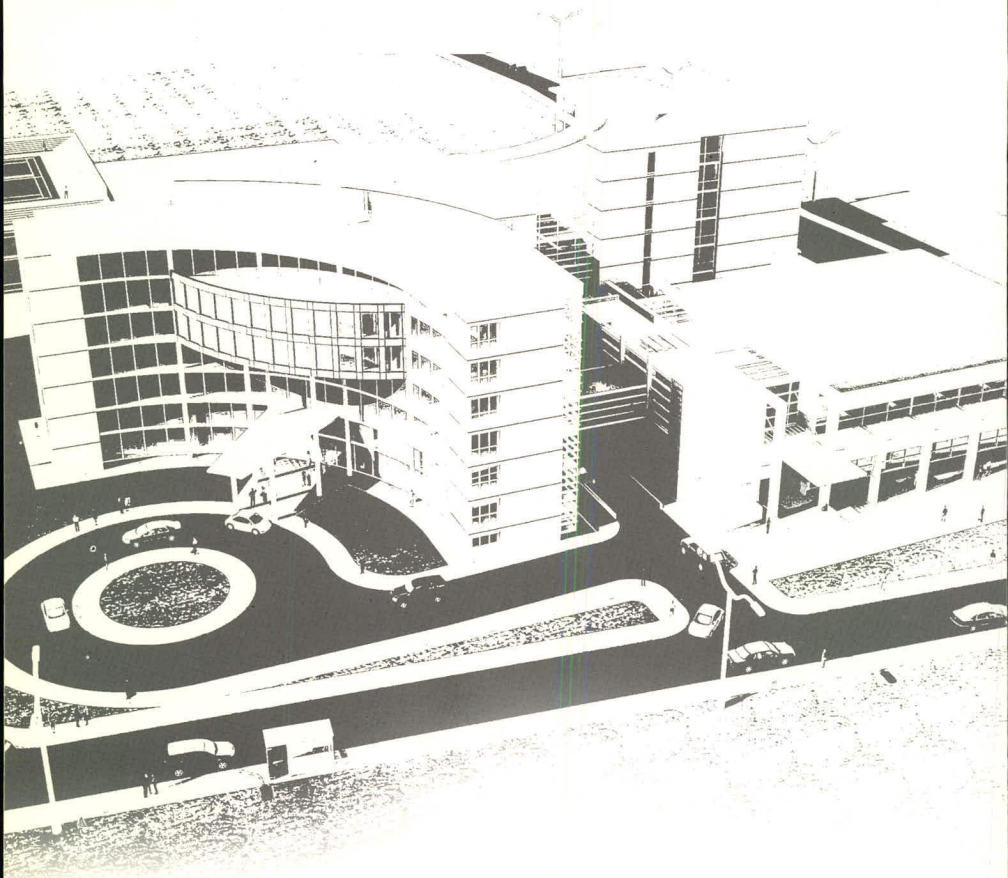

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Savunmaya Saygı

TBB BAŞKANI AVUKAT ÖZDEMİR ÖZOK'UN KONUŞMASI

31 MART 2007 - ANKARA

31 MART 2007 CUMARTESİ GÜNÜ PROGRAMI

Saat: 13:00 **ANITKABİR ZİYARETİ**

Saat: 14:00 **TEMEL ATMA TÖRENİ**

Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad. No: 44 Ahmet Taner Kışlalı
Spor Salonu Arkası Balgat / Ankara

Saat: 15:00 **KAPALI SALON TOPLANTISI**

Çankaya Belediyesi Gösteri Merkezi Türkocağı Cad. Balgat / Ankara

- Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Özdemir Özok'un konuşması
- Erol Evgin'in "Mustafa Kemal'i Gördüm Düşümde" temalı konseri

Savunmaya Saygı

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
KONUŞMASI

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı
Karanfil Sokağı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 - 425 36 19 - 418 05 12 - 418 13 36
Faks: 418 78 57
web:www.barobirlik.org.tr
admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobirlik.org.tr

Sayın konuklar,
Sevgili meslektaşlarım,
Basınımızın özverili temsilcileri

Son yıllarda savunma örgütü olarak karşı karşıya kaldığımız hak ihlalleri ve olumsuzluklar nedeniyle, "*Savunmaya Saygı*" vurgusunu öne çıkaran bu toplantının yapılması zorunluluk halini almıştır.

6 Eylül 2005 günü bu salonda açıkladığımız 2005-2006 Adli Yıl açılış bildirimizde belirttiğimiz gibi, eksiksiz demokrasiye, insan haklarına, bağımsız yargıya, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen hukuk devletine olan inancımız doğrultusunda çalışma ve çabalarımızı sürdürürken, bu kez "*savunma hakkı*" ve onun güçlü ve bağımsız olmasını öngördüğümüz örgütleri "*barolar*"a yönelik sistemli saldırıları göğüslemek durumunda kalmaktayız.

Avukatlar ve savunma mesleğinin önündeki engellerin kaldırılmasına ilişkin yetkililerin verdikleri güvencelere karşın;

ÖZDEMİR ÖZOK

-Yıllarca yapılan mücadeleler sonunda Avukatlık Kanunu'na konulmuş, mesleğimizin geleceği açısından son derece hayati önemi olan "sınav" kurumunu bir çırpıda, liderin arzusu ile barolar ile Türkiye Barolar Birliği'nin görüşlerini hiçe sayarak, bir avuç niteliği belirsiz kişilerin istekleri üzerine kaldıran,

-Bizleri yargılamayı tamamlayan değil engellenen bir unsur olarak gören,

-Uluslararası sözleşme ve belgelerde hüküm altına alınan "*silahların eşitliği*" ilkesini görmezden gelen,

- Savunma hizmetini ihale konusu mal sanan,

- Avukatlık ücretinin bir emek ve uzmanlık karşılığı olduğunu anlayamayan,

- Savunma örgütü temsilcileri avukatlara yapılan ve çoğu ölümle sonuçlanan saldırıları doğal karşılayıp hiçbir zaman kınamayı ve geçmiş olsun dileği iletmeyi düşünmeyen,

- Kamu kesimi avukatlarını hukukçu olarak algılamayan,

- Yasada açıkça hüküm altına alındığı halde, baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin anayasal konumunu ve buna bağlı olarak protokol düzenlemelerini bir türlü içine sindiremeyen ve bu hükümleri uygulamamak için akıl almaz gerekçeler üreten,

- Avukatlık kimliğini yasa buyruğuna karşın “resmi kimlik” olarak tanımayan,

- Resmi kurumlarda yasa gereği sağlanması gereken bilgi ve belgeye ulaşma konusunda direniş sergileyen ve bununla da kalmayarak avukatları yasanın açık hükmüne karşın, yargının ögesi olarak kabul yerine yabancı bir unsur gibi gören,

- Avukatlar ve savunma mesleğinin önünü kesmek ve yaşam alanını daraltmak amacıyla, muhasebeci-mali müşavirler, marka, patent ve rekabet vekilliği yanı sıra Noterlik Kanunu’nda da yeni düzenlemelere giden,

- Tüm bunların yanı sıra ekonomik ve pazarlık gücünü elinde bulunduran uluslar arası hukuk ve avukatlık firmalarına geçit veren,

- CMK’da görevli müdafii ve vekillerin aylardır alacaklarını ödemeyen, bu konuda baroların ve Türkiye Barolar Birliği’nin yetkilerini alelacele çıkarılan yasalarla elinden alan, 5560 sayılı yasa ile “adil yargılama hakkı” bağlamında eşit seviyelerde bulunmaları gereken Cumhuriyet Savcılarını avukatların ita amiri durumuna getiren; haksız ve dayanaksız yaklaşımları kabul etmemize olanak yoktur.

Uluslararası antlaşmaları imzalamak kolay, yaşama geçirmek zordur. Havana Kuralları’nın 16. maddesinin son bendi şöyledir:

ÖZDEMİR ÖZOK

“(Hükümetler, avukatların) Kabul görmüş meslek ahlak kurallarına, görevlerine, standartlarına uygun faaliyette buldukları için kovuşturma veya idari, ekonomik veya başka bir yaptırımla sıkıntı çekmelerini veya tehditle karşılaşmalarını sağlar.”

Bugün yaşadığımız bütün olaylar bu kural kapsamındadır. Yargı erkinin iddia ve hüküm ayakları yanında yürütme, idare ve yasama bütün AB yoğun uyum çabalarına karşın, yargının savunma ayağını oluşturan mesleğimizi ve onun yasal kuruluşları barolar ile Türkiye Barolar Birliği'nin, özgür ve bağımsız varlığını kabul etmek istememektedirler.

Adalet ve yargı alanında çalışan tüm kesimler arasında yaşanan mevcut bazı mesleki saplantıların aşılabilmesi ve anlamsız bir kurum taassubunun görülmesi, yargı gücünü oluşturan birimler arasında birlik ve beraberliği temel alan bir uyum ortamında çalışma düzeninin oluşturulabilmesi sonucunda, olmaması gereken hasımsal tavır, tutum ve davranışların sergilenmesi benimsememe ve kendini farklı görme kompleksinden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda çok değişik yerlerde, değişik zamanlarda çeşitli örnekler gösterilmiş, yakınlarında bulunulmuştur. Bunları bu özel günde bir kere daha satırbaşları halinde kamuoyuna sunmak istemekteyim.

- Mesleğimiz açısından en önemli sorunlardan biri duruşma sırasında iddia ile eşit koşullara sahip olmamaktır. Bu konuda AB İstişari Ziyaret Raporları'nda önemli tespitler bulunmasına karşın gözle görülür bir gelişme görmemekteyiz. Bakanlığın savcıların mahkeme müzakerelerine katılmaması tavsiyesi bu konudaki düşüncemizin haklılığını göstermektedir. Ancak, genelge yetersiz olduğu gibi sorunun sadece su üzerindeki bölümüne yöneliktir. Bu konuda anlayış değişikliği yapılarak “silahların eşitliği” ilkesinin yargılama salonlarına girmesini dilemekteyiz. Bu yargıya vatandaşın güveninin en önemli unsurudur.

Yargılama düzeninde iddia ve savunma güçleri arasındaki “silahların eşitliği” ilkesinin gereklerinin her aşamada ve konumda yaşama geçirilememiş olması savunma ve dolayısıyla adalet üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yargılama sürecinde savcılar ile eşit konumda bulunmaları gereken avukatların, duruşma salonlarındaki rolü ve etkinliğini arttırmaya yönelik yasal düzenlemelere henüz gidilememiş olması önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu yetkilileri tarafından 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hazırlanmış olan İstişari Ziyaret raporlarında, avukat ve savcıların ceza yargılamalarındaki rolü ve etkinliklerini arttırmaya ve özellikle, yargı diyalektiği sürecinde

ÖZDEMİR ÖZOK

konumlarını dengelemeye ilişkin olarak çeşitli hususlar belirtilmiştir.¹

Savunmanın yargının üç ayağından biri olduğu gerçeği tamamen göz ardı edilerek; iddia-savunma ve yargılama makamlarının ortaklaşa bir adli etkinlik anlamındaki yargısal diyalektiğin, savunma avukatları dışlanarak hâkim ve savcı birlikteliğine dönüştürülmesi yanlıştır.

Ceza davalarında avukatların yargılamanın her aşamasında (yani, gözaltına alınmadan itibaren ceza infazının tamamlanmasına kadarki sü-

---

¹ Avrupa Birliği Komisyonu'nun görevlendirdiği uzmanlarca hazırlanmış olan bu 'İstisari Ziyaret Raporları'ndaki hususlara ilişkin saptamalar ve tavsiyelerin ayrıntıları için bkz.: *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 28 Eylül-10 Ekim 2003*, (Hazırlayanlar: Kjell BJORNBERG/Paul RICHMUND), Avrupa Birliği Komisyonu, 113-117 (Orijinali 156 sayfa olan bu Raporun Türkçe çevirisi için: TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 11-19 Temmuz 2004*, (Hazırlayanlar: Kjell BJORNBERG/Paul RICHMUND), 113-117 (Orijinali toplam 177 sayfa olan bu 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 13 Haziran- 22 Haziran 2005*, Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/ Ross Cranston, Avrupa Birliği Komisyonu Brüksel (Tercümesi: TC Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimleri).

reçte) şüpheli, sanık ve mahkûmlar ile her durum ve koşul altında görüşebilmelerinin sağlanması için gerekli olanaklar henüz sağlanmış değildir.

• Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin tanıdığı ve onların tanımladığı "*adil yargılanma hakkı*"nın sağlanması konusunda önemli bir ögenin gerçekleştirilmesi için CMK gereğince sanık ve yakınanlara avukat atama işi, bürokrasinin sorunun önemini kavrayamaması nedeniyle avukatlar için Anayasa'nın yasakladığı angaryaya dönüşmüştür. Sayın Başbakan'ın soruna çözüm bulmak için 10 Ağustos 2006 yılında gösterdiği olumlu yaklaşımı sonucunda, meslektaşlarımızın kamuya yüklenen hizmeti, giderlerini ceplerinden ödemedi, almadıkları ücretler için KDV ve vergi ödemedi yerine getirebilecekleri umuduna kapıldığımızı Yargı yılı açış konuşmasında içtenlikle belirtmiştik. Baro başkanları Sayın Başbakan'dan aldıkları bu umut dolu mesajlara inanarak başlayan eylemi duraksamadan durdurmuşlardı.

Umut dolu sözlere ve davranışlara karşın, CMK'da görevli müdafii ve vekillerin aylardır alacakları ödenmemiş, bu konuda baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin yetkileri alelacele çıkarılan yasalarla ellerinden alınmış, 5560 sayılı yasa ile "*adil yargılama hakkı*" bağlamında eşit seviyelerde bulunmaları gereken Cumhuriyet Savcıları avukatların ita amiri durumuna getirilmiştir.

ÖZDEMİR ÖZOK

- Savunmayı içine sindiremememin en güzel örneği protokol konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Avukatlık Kanunu açıktır. Baro başkanları İl C. Başsavcısı'nın, Türkiye Barolar Birliği Başkanı da Yargıtay C. Başsavcısı'nın yanında savunmayı temsil edeceklerdir. Ancak, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın Ankara'daki protokol sorunu savunmayı yargının önemli bir parçası sayan Sayın Cumhurbaşkanı'nın anlayışı sonucu bu yıl çözülebilmiştir.

Baro başkanlarının sorunu ise devam etmektedir. Temsil görevi bulunmayan yargı mensupları öne geçmekte, üniversite rektörleri yasaya uygun olmayan biçimde İl Başsavcısı ile baro başkanları arasına sokulmaktadır. Bizim açımızdan sorun şurada veya burada olmak değildir. Sorunu savunmanın yargı içindeki yerinin belirlenmesi ve kabullenmesi olarak gördüğümüze inanmanızı isteriz.

- Son iki yıl içinde avukatlara karşı çok sayıda saldırı olmuştur. Bunların bir kısmı ölümle sonuçlanmıştır. Silahın koruyuculuğu konusunda tereddütlerimiz olmasına karşın, caydırıcılığını da görmezden gelemeyiz. Avukatlar için silah ruhsatı verilmekte, ancak yargı mensupları için sağlanan akçalı kolaylık gösterilmemektedir. Pek çok avukat için ticaret erbabı, çiftlik ağaları veya hayvan tacirleri düşünülerek konulan harçlar ödenmez

boyutlardadır. Bu konuda yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarına hâkimler ve savcılara sağlanan akçalı kolaylıkların sağlanması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

- Avukatlık Kanunu'nun ikinci maddesi hükmüne göre, *"yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadırlar."* Yasanın bu emri içselleştirilemediği için yardım bir yana zorluk nedeni de olmaktadır. Avukatların bu konudaki yakınmaları anlayış değişikliği ve kabullenme olmadığı sürece de bitecek gibi görünmektedir.

- Avrupa Birliği kriterlerine uygun ve bir reform niteliğinde bulunduğu iddia olunan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi birinci bendinde, müdafinin, soruşturma evresinde dosya içeriğinde inceleyebileceği ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci bendi kurala istisna getirmiştir. *"Soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise"* hakim kararıyla müdafinin bu yetkisi kısıtlanabilecektir. Bu istisna hükmüne objektif kullanıldığı takdirde hiç kimse itiraz etmemektedir. Ancak uygulamada C. Savcılar ve onların taleplerine göre sulh ceza hakimleri bu

ÖZDEMİR ÖZOK

istisna hükmünü genel uygulama şekline sokma temayülü göstermektedirler. Bu savunma hakkının kullanılması önünde ciddi bir engel olarak görülmeye başlanmıştır.

- Avukatlık Kanunu'nun dokuzuncu maddesi hükmüne göre, Türkiye Barolar Birliği tarafından tek tip hazırlanan kimlikler, *"tüm resmi ve özel kuruluşlar tarafından kabul edilecek resmi kimlik hükmünde"* olmasına karşın hiç ummadığımız kurum ve yerlerde engellemelerle karşılaşmaktayız.

- Yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarının pasaport açısından da bazı çevrelerce garip karşılanan, ancak bizim hakkımız olduğuna candan inandığımız sorunları bulunmaktadır. Devletin herhangi bir görevinde birinci sınıfa yükselenler için tanınan hakların yirmi beş, otuz yıl avukatlık yapmış; baro başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarında bulunmuş meslektaşlarımızdan esirgenmesi başından beri arz etmiş olduğumuz anlayışın ürünüdür.

- 2001 yılında ilgili mevzuatta bazı önemli değişiklikler yapılmışsa da Adalet Bakanlığı'nın Türkiye Barolar Birliği, barolar ve avukatlar üzerinde, bütün yargı örgütü üzerinde olduğu gibi, etkin bir rolü ve idarî vesayeti bulunmaktadır.

Avukatların meslekî bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik olarak, Baroların iç denetim

ve işleyişlerinde, Adalet Bakanlığı'nın avukatlar aleyhindeki disiplin soruşturmaları ile ceza kovuşturmalarında mevcut etkin rolünün ortadan kaldırılmasına yönelik hukuksal düzenleme değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

- Serbest avukatlar yönünden, sosyal güvenlik hizmetlerinden yeterli bir biçimde yararlanmalarının sağlanamamış olması sosyal hak kayıpları yaratmaktadır.

- Avukatlık Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer bulmasına rağmen, avukatların doğruluğunu tasdik ettikleri belgeler yeterli görülmemekle, ayrıca ilgili yerlerden belge aslının celp edilmesi; delil toplama ve tartışma görevinin etkin biçimde kullandırılmaması yargılamanın uzamasına neden olmaktadır.

- Kamu kurum ve kuruluşları arasında organizasyon yetersizliği nedeniyle, avukatların vekil sıfatıyla gördükleri işlerde mesleklerini yürütme olanakları zorlaştırılmaktadır. Kamuda görevli hukuk müşavirleri ve hazine avukatları, mesleki bağımsızlık, yetki alanları, malî ve özlük hakları ile hiyerarşik konumları bağlamında, ciddi sorunlar altında çalışmaktadırlar. Ayrıca, kamuda görevli hazine ve diğer kurum avukatlarının yasal statüleri ile yetki ve sorumluluk alanlarının avukatlık mesleğinin doğasına uygun bulunmadığı gözlemlenmektedir.

ÖZDEMİR ÖZOK

- Mesleki disiplin ve etik ile uzmanlaşmaya gidilememesi gibi temel sorunların çözümsüz bırakılması savunma mesleğinin saygınlığına gölge düşürmektedir.

Sayın Adalet Bakanı'nun her fırsatta yeni ve çağdaş bir "Avukatlık Yasası Taslağı" kendilerine sunulduğunda kolaylıkla yasalaştıracağını tekrarlamasına ve sayın Başbakan'ın sorunların çözümü için 48 baro başkanı önünde kabinenin üç önemli bakanına talimat vermesine karşın, savunmanın önündeki sorunlar yumağı eksilmediği gibi yenileri eklenmektedir.

Belirtilen bu olumsuzlukları birleştiren avukatlara, barolara ve Türkiye Barolar Birliği'ne yönelik olumsuz bir tavır içine girildiğini ve yargı erkinin tümü ve bu arada bizler için tehlikeli oyunlar tertip edildiğini düşünmek durumunda kalmaktayız.

Özellikle mesleğin geleceğini etkileyecek olan avukatlık sınavı teklifinin TBMM Adalet Komisyonu'nda ve Genel Kurul'da görüşülmesi sırasında maalesef meslektaşımız olan kimi milletvekillerinin hayret ve ibretle izlediğimiz mesleğimiz ve meslektaşlarımıza yönelik tespit ve değerlendirmeleri bu kanaatimizi güçlendirmektedir.

Oysa;

"Bağımsız savunma, bağımsız yargının kurucu unsurlarındandır"

“Bağımsız savunma olmaksızın güçlü ve bağımsız bir yargıdan asla söz edilemez”

“Adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz koşulu bağımsız savunmadır”

“Hukuk devletini ve hukukun üstünlüğünü savunmak Türkiye Barolar Birliği ve baroların asli görevlerindedir”

“Barolar ve Türkiye Barolar Birliği, insan temel hak ve özgürlüklerinin ödünsüz savunucularıdır.”

Tüm bunların gerçekleşmesi için de savunmanın, avukatların, baroların bağımsızlığını içeren yukarıda bir bölümünü aktardığımız Havana Kuralları'nın 16. maddesi gereği;

“Hükümetler avukatların hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle karşılaşmadan, her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini” sağlamakla yükümlüdürler.

Türkiye'yi ziyaret eden AB temsilcilerinin Yargı ve Adalet teşkilatıyla ilgili olarak düzenledikleri son 2005 yılı *“İstisari Ziyaret Raporu'nda”* avukatlar ve bağımsız savunmayla ilgili öneri ve tavsiyelerinde şu noktalara dikkat çekmişlerdir;

- Uluslararası standartlara uygun olarak avukatların mesleklerini her türlü korku, engelleme, taciz ve soruşturma olmaksızın yerine getirmesi yönünde gerekli önlemlerin alınmasını;

ÖZDEMİR ÖZOK

- Adalet Bakanlığı'nın baroların işleyişleriyle ilgili rolünün, vesayet uygulamasının kaldırılması;

- Türkiye'deki baroların, yeni ceza adaleti sisteminde avukatların güçlendirilen rolünü göz önüne alarak avukatlık için gereken nitelikleri, eğitimleri ve mesleki sorumluluklarını gözden geçirmesini,

- Adalet Bakanlığı'na, avukatların sanıkla ilgili bütün dosyalara ulaşmasına ilişkin tüm engelleri kaldırmasını temin ederek bu konuda gerekli yasal düzenlemeleri yapmasını; tavsiye etmektedirler.

Savunma örgütü temsilcileri avukatların çalışma ilke ve yöntemlerini belirleyen bu kavramlar ne yazık ki, başta siyasal iktidar olmak üzere, kimi kamu kurum ve kuruluşlarınca engellenmek istenmektedir. Gücünü bağımsız örgütünden alan savunmanın gür sesi avukatların, bu olumsuzluklar karşısında sessiz kalması asla beklenemez. Çünkü savunmayı çökertip yargıyı ayakta tutmak mümkün değildir. Güçlü ve bağımsız yargı ancak güçlü ve bağımsız savunmayla mümkündür.

Türkiye'yi ve toplumun her kurumunu kendi mikro ölçeklerine çekmeye çalışan siyasal anlayış, yargı erkinin de bütününe yönelik sistemli bir yıkım planı uygulamakta ve bu alanda reformlar yapmakta ayak sürümektedir. Adalet Bakanlığı

kendi konum ve yetkileri konusunda hiçbir değişikliğe, gerçek reforma yanaşmamaktadır. Yargı üzerindeki etkinliği ile yürütmenin yargı tarafından denetimini etkisizleştirmektedir. Bunun sayısız örneklerini siyasal iktidarın yargıya ve yargı kurumlarına yaklaşımlarında açıkça görmek mümkündür.

Güçlü, etkili ve adalete ulaşmayı sağlayabilecek nitelikte bir yargı erki olmadan *"hukuk devleti"* nin gerçekleşmesi mümkün olamayacağı gibi, *"hukukun üstünlüğü"* de sağlanamayacaktır. Gerçek anlamda bir hukuk devleti olabilmenin en önemli ögesi olan yargı erki hakkındaki pek çok platformda ve değişik zamanlarda dile getirmiş olduğumuz düşünceleri, 2006-2007 Adli yargı açış konuşmasından da yararlanarak, bir kere daha kısaca sıralamak istiyorum.

* Hukuka ve onun öğretim-eğitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır.

Hukukçu olmazsa, devlet sıradan bir örgütlenme ve yönetme mekanizması olarak kalır. Ona çağdaş anlamını verecek olan hukukçudur. Bu bağlamda hukuk mesleği özel bir meslektir. Bu nedenle hukukçu da özel olarak yetiştirilen kişi olmalıdır. Nitekim birçok batı ülkesinde, hukuk

ÖZDEMİR ÖZOK

eğitimi lisansüstü yapılan bir eğitimidir. Toplumda birçok kişinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullandığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramları ancak nitelikli hukukçuların uygulaması ile yaşama geçebilir. Evrensel demokratik ilkeleri ve insan haklarını içeren normlar ve yasaların dahi, amaca uygun bir biçimde uygulanabilmesi, amaca uygun yorumlanabilmesi, yargılama ve karar sürecinde hukukçuların sağlam hukuk bilgisine, yorum ve değerlendirme gücüne bağlıdır.

Çünkü hukuksal yorum ve değerlendirme sosyolojik, psikolojik, siyasal tarih, felsefe, iktisat, mantık ve hatta matematik gibi bilim dallarına olan ilgi ve bilgi ile mümkündür. Ancak bütün bunları özümsemiş ve böylece hukuki düşünmeyi öğrenmiş hukukçular yetiştirdiğimiz takdirde hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarını yaşama geçirmiş olabiliriz. Son dönemlerde uygulamada görölen olumsuzlukların temel nedenlerinden birisi bu özellikleri taşıyan nitelikli hukukçuların giderek azılmasından kaynaklandığını söylemek pek iddialı olmasa gerek.

Hukuk eğitimi ve öğretimi, mevcut durumu itibariyle, hukuk öğrencilerine metodolojik ve analitik düşünme yetisi için gerekli becerileri tam olarak kazandırabilme konusunda istenilen düzeyde değildir.

Ülkemizde hukuk lisansı öğretimi, devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve sayıları toplam 33'ü bulmuş olan hukuk fakültelerinin mevcut sınırlı olanakları çerçevesinde verilmeye çalışılmaktadır. Hukuk fakültelerinin sayısı ve donanımı, ülkemizin eğitim düzeyi, sosyo-kültürel koşulları ile nüfusu ve demografik yapısı dikkate alındığında, yeterli görülemeyebilir. Ancak, bu fakültelerin büyük çoğunluğunda kütüphane, derslik ve hizmet binası ile teknik ve fiziksel donanım, akademik ve idarî kadrolar ile öğrenci kapasitesi bakımından ciddi düzeyde nitelik ve nicelik sorunları yaşanmaktadır. Belki de bu sorunların en başında, gereken yetkinlikte ve birikimli akademik kadroların oluşturulamamış ve zengin içerikli bilgi işlem ağı sayfaları üzerinden çevrimiçi hizmetleri sunan e-kütüphanecilik sistemlerinin henüz kurulamamış olması gibi temel sorunlar gelmektedir. Özellikle, belirtilen bu iki sorun kümesi, hukuk eğitiminde her geçen gün yaşanan kalite kaybını ve verim düşüklüğünü içeren bir biçimde; değişik boyut ve görünümleriyle birlikte uzun dönemde olası olumsuzlukları da barındırmaktadır.

Yaklaşık yüz profesörün eğitim verebildiği 33 hukuk fakültesinin her yıl ortalama 9000 mezunundan yaklaşık 7000'nin avukatlık mesleğini biçimsel stajı tamamlayarak icraya başladığını göz

ÖZDEMİR ÖZOK

önüne alırsak, nasıl bir niceliksel baskı altında olduğumuzu ve bunun da çok önemli nitelik kayıplarına yol açtığını net bir biçimde görürüz.

- Hukuk fakültelerinden mezun olmayan ve dolayısıyla, gerekli kuramsal ve uygulamalı hukuk bilgilerini, bir başka anlatımla yeterli hukuk nosyonu ve formasyonunu almamış kişilerin özellikle idarî yargı hâkim adaylığı için yapılan sınavlar sonucunda atanabilmeleri, çağdaş adalet hizmeti ve yargı sistemlerinin temel niteliği ile örtüşmemektedir.

- Öncelikle kamu görevlilerinin bir bölümü hakkında, kamu görevi ve sıfatı itibarıyla, bazı yargısal dokunulmazlıklar ve ayrıcalıkların tanınmış olması, toplumun adalet duygusunu zedelemektedir.

- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Yüksek Askeri Şura tarafından kesin olarak alınan idarî kararlara karşı, yargı mercilerine başvurulmaması nedeniyle, söz konusu Kurullar, âdeta birer özel idarî yargı organı niteliğine dönüştürülmüş olmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri ile bağdaştırılamamaktadır.

- Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğine ait kuralları sistematik ve bütünsel açıdan düzenleyen bir kanun bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

• Yargı bağımsızlığı ve hâkim güvencesi ilkele-ri mevzuatta yeterince sağlanamamıştır. Örneğin, Anayasa'da (m. 140/6 ve m.159 gibi) yargının yönetimi ve denetimi, yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmiştir. Bunun son günlerde yaşanan HSYK-Adalet Bakanlığı olayı göz önüne alınarak önemi ve vahameti takdir edilmelidir.

• Türk yargı örgütünün hemen her derecesinde görülmekte olan davalarda, ortalama yargılama sürelerinin uzunluğu sorunu yaşanmaktadır. Nitekim bu olumsuz durum, Adalet Bakanlığı'nın 2000-2004 yılı adalet istatistiklerinde yer alan veriler ve rakamsal bilgiler göz önünde bulundurulduğunda açıkça anlaşılmaktadır.²

• Savcılık uygulamalarında, yeni Ceza Muhakemesi Yasası ile (CMK m. 174) iddianamenin iadesi kurumu getirilmiş olsa da, tüm usulî gerekler doğrultusunda olay ve hukuki değerlendirme açısından iyi yürütülememiş soruşturmalar sonucunda hazırlanmış iddianamelerle, isnat ve iddia konusu somut eyleme ilişkin tüm kanıtlar toplanamadan, eksik ve isabetsiz hukuksal nite-

---

² Hukuk ve Ceza Mahkemelerinde açılan davalar itibariyle gelen çıkan dava dosyası ve iş durumları ile gün olarak ortalama yargılama süreleri hakkında ayrıntılı bilgi ve ilgili diğer istatistiksel veriler için bkz., ve krş.: TC Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, *Adalet İstatistikleri Yıllığı*, Ankara 2004.

ÖZDEMİR ÖZOK

lemelerle kamu davaları açıldığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak Cumhuriyet savcılıkları tarafından hazırlanan iddianameler ile açılan kamu davalarının büyük bir oranının beraatla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu da anılan kurumun hizmet kalitesini ve verimini tartışmalı hale getirmiştir. Nitekim yıllık adalet istatistiklerinin karar türlerine ilişkin oransal dağılımını gösteren verilerinde, Cumhuriyet savcılarının ceza mahkemeleri nezdinde açtığı davaların, ancak yarısına yakın bir oranında mahkûmiyet kararı verildiği gözlemlenmektedir.

- Adli tıp ve adlî bilimler alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak, gerektiğinde iddia ve savunma ile işbirliği içerisinde, maddî olayı ortaya çıkarma amacına ulaşabilmek için, suç yeri incelemesi ve kanıtların toplanması tekniklerinin uygulanmasında ve kriminolojik analiz laboratuvarlarının çalıştırılabilmesinde merkez laboratuvarlar dışında teşkilatlanma yetersizlikleri ile yetişmiş insan gücü ve teknik altyapı eksiklikleri mevcuttur. Adlî Tıp Kurumu'nun taşra örgütünün yeterli bir donanım ve örgütlenme biçimine kavuşturulamamış olması adli tıp hizmetlerinin verimli ve düzenli sunumunu güçleştirmektedir.

- Mahkemelerin örgütlenmesinde sulh-asliye mahkemesi şeklinde yapay ve gereksiz bir sınıflandırmaya gidilmiş olması; yeterli sayıda

uzman hâkim bulunmamasına rağmen, Fikrî ve Sinaî Haklar, Ticaret, İş, Tüketici, Aile ve Çocuk Mahkemeleri gibi özel görevli uzmanlık mahkemelerinin kurulması, yargıda görev ve işbölümü uyumsuzluklarına yol açmakta ve dolayısıyla ortalama yargılama sürelerinin uzaması sorununu ortaya neden olmaktadır.

- Aile ve çocuk mahkemelerinde hakimin yargısal görevlerinde yardımcı uzman sıfatını haiz psikolog, psikiyatir, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı ile sosyal çalışmacı gibi uzman kadrolarına atamalar yapılmadığı için, kadroların doldurulmadığı görülmektedir.

- Türkiye Adalet Akademisi'nin, akademik, meslekî ve bilimsel etkinliklerinin yürütülmesi, organizasyonu, finansmanı ve yönetiminde mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi itibariyle, Bakanlığa bağlı bir birim olarak çalışması, onun akademik ve bilimsel geleceğinin siyasî güdüm altına alınmasına sebep oluşturabilecek bir durumdur.

- Ceza infaz kurumlarında; hükümlülerin, bireysel özelliklerine, işledikleri suçların tip ve niteliğine uygun olarak farklı mekânlara yerleştirilememesi, çağdaş ceza ve infaz sistemlerinin gerekleri karşısında olumsuzluklara yol açmaktadır.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek

ÖZDEMİR ÖZOK

İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri, Başsavcıları, Cumhuriyet Başsavcı Vekili, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Sayıştay Başkan ve üyeleri ile ilgili ceza davalarına bakmakla görevlendirilmiştir. Anayasa'daki mevcut düzenlenme biçimi itibariyle 'Yüce Divan' kurumu, adil yargılanma ve doğal hâkim ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, yüce divanın oluşumu, yüce divanda yargılanması öngörülenler, sevk usulü, iddianamenin hazırlanması ile kararlarına karşı yeniden inceleme ve denetim yollarının açılması gibi konular bakımından tartışmalara sebebiyet vermektedir.

- Yargılama organları Anayasa'nın 90/son fıkrası çerçevesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların iç hukukta doğrudan uygulanması hususunu gerektiği ölçüde göz önünde bulundurmamaktadır.

- Hakimlerin atanma, tayin, nakil ve yetkilendirilme işlemlerinde, çoğu kez uzmanlığa riayet edilmemektedir. Gerçekten de, uzun süre ceza hâkimi veya C. Savcısı olarak görev yapan bir kimse, hukuk hâkimi olarak ilk derece ya da yüksek mahkemelere atanabilmektedir. Bu durum, uzman hâkimlik anlayışına aykırı olduğu gibi, o hâkimin yıllar boyunca edindiği meslekî bilgi birikimi ve deneyimlerin yararlanılamamasına neden olmakta; ayrıca, yeni atandığı mahkemede, âdeta

mesleğe yeni başlamış gibi, ilgili konuları yeniden öğrenmek zorunda kalmaktadır. En önemlisi bu durum hâkimler ile savcılar birlikteliği açısından ilgi çekici bir tablo oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum karşısında, uygulama hataları yapılabilen ve hukuka aykırı kararlar verilebilmekte; hâkim savcı birlikteliği karşısında savunma güçsüz kalmaktadır.

- Yargılama usulünü düzenleyen yasalarının karmaşık düzenekleri ve özellikle, maddî hukuka ilişkin bazı yasalarda usulî kurallara da yer verilmiş olması, davaların uzamasına yol açtığı gibi, mahkemelerde önemli usul hataları yapılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bazı önemli usulî eksiklik ya da yanlışlıklar içeren kararların verilebilmesi ve bunun sürekli bir biçimde tekrarlanması, sonuçta adil yargılanma ilkesini olumsuz etkilemektedir.

- Yargıda davaların uzamasına ve yargı hizmetlerinde güvenin azalmasına neden olan önemli bir konu da bilirkişilik kurumudur.

- Çekişmesiz yargı işleri genellikle dava şeklinde mahkemelere yansıtılmakta ve mahkemelerde de karara bağlanmaktadır. Çekişmesiz yargı işlerine özgü hukuk yargılaması yöntemlerini gösteren yasal kurallar bulunmamaktadır. Bu durum hukuk davalarında iş yükünün artmasına sebebiyet vermektedir.

ÖZDEMİR ÖZOK

• Hukuk davalarının büyük bir bölümünde yargılama süresinin uzaması, başta devlet olmak üzere kamu hukuku tüzel kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde kamu avukatlığı kurumunun işleyişinden kaynaklanmaktadır. 4353 sayılı Maliye Vekaleti Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Umum Müdürlüğü'nün Vazifelerine Dair Kanun'un 32. maddesi genellikle, bu kanuna tabi kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu davalarda verilen tüm kararlara karşı yasa yollarına gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

• Adli Tıp Kurumu'nun mali, idari ve bilimsel özerkliği sağlanmadan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmakta olması bilirkişilik kurumunun bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi aynı zamanda, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki kriminal laboratuvarların Adli Tıp Kurumu dışında ayrı ayrı hizmet vermeleri adli tıp ve adli bilimler alanında hizmet aksamalarına yol açmaktadır.

• Ülkemizde adli kolluk ile genel kolluk arasında görev ve yetki alanı sınırlarını belirleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bu sorunların ışığı altında yargıda yapılması gerekenler açıktır.

* Hakim ve savcıların, meslekî hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılardan, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.

* Hâkim ve savcılarının meslekî örgütlenmesini oluşturmaya yönelik gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır. Bu alanda Hakimler ve Savcılar Birliği (YARSAV) ile yaşama geçirilen girişimin karşı karşıya kaldığı tehdit gözden uzak tutulmamalıdır.

* Hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilmek için Anayasa'da ve yasalarda gerekli düzenlemelere gidilmelidir.

* Yargı bağımsızlığı bütün kurum ve kurullarıyla birlikte yaşama geçirilmelidir.

* Yargılama düzeninde iddia ile savunma güçleri arasında eşitlik kurulmalıdır.

* Yürütme ve idare organlarında hâkim ve savcının geçici yetkilerle görevlendirilmesi uygulamasından vazgeçilerek, uzman hukukçu ağırlıklı bir profesyonel kadro istihdamını amaçlayan personel yapısına kavuşturulmalıdır. Son yaşanan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yargıç üyeleri ile Adalet Bakanı Adalet Bakanlığı bürokrasisi arasında yaşanan olayda, Adalet Bakanlığı Müsteşarı'na üç günlük rapor aldırılabilmiş olmasını çeşitli açılardan iyi değerlendirmek gerekmektedir.

* Yargı sistemi ve adalet hizmetleri için ayrılan kamusal kaynaklar, AB üyesi ülkelerin ortalama düzeyine yükseltilmelidir.

ÖZDEMİR ÖZOK

* Adil yargılanma ilkesinin tüm gerekleri tam anlamıyla karşılanmalıdır.

* Yolsuzluklarla mücadelede yargı organlarının önündeki mevcut tüm engeller kaldırılmalıdır.

* Hâkimlerin yönetsel bakımdan Adalet Bakanlığı ile olan bağılıkları tamamen sona erdirilmelidir.

İlkesel çözümlere kavuşturulması gereken bu sorunlara karşı izlenen yol, geçmişten günümüze tarihi süreç içinde hiçbir siyasal iktidara yarar sağlamamıştır.

Ancak, unutulmasın ki, savunma çökerse yargı da çöker ve hep beraber altında kalırız.

Değerli meslektaşlarım,

Karşı karşıya kaldığımız bu vahim tablo karşısında hepimize çok zor görevler düşmektedir.

Bu bağlamda; Avukatlık Kanunu'nun Baro Yönetim Kurulu'nun görevlerini, "...avukatlık onurunun ve meslek düzeninin korunması" şeklinde düzenleyen 95. maddesini; aynı şekilde "...mesleki dayanışmanın sağlanması ve devamlılığı için her türlü çalışmalarda bulunmak, mesleğe ve meslek mensuplarına yönelik hak ihlallerine karşı avukatlık mesleğini ve meslektaşlarımı savunmak ve bu konularda her türlü yasal ve idari girişimlerde bulunmak..." görevini Tür-

kiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'na veren 121. maddenin 18. bendini hatırlatmak istemekteyim.

Bizler bu görevleri barolar ve Türkiye Barolar Birliği genel kurullarının verdiği yetkilere dayanarak en üst düzeyde ve eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışmaktayız. Ancak bunca sorunlar sarmalıyla karşı karşıya olan mesleğimizin geleceği bakımından bu çalışmalar kuşkusuz yeterli değildir. Bizi bu çalışmalar yormuyor, bizi bu çalışmalar etkilemiyor, bizi politik ve popülist yaklaşımlarla siyasal iktidar temsilcilerine şikayet eden meslektaşlarımız yoruyor ve etkiliyor. Bu tür olumsuzluklar yanında büyük bir çoğunluk desteği ve coşkusunun yarattığı enerjıyla yolumuza devam ediyoruz.

Bizim çalışma ve gayretlerimizin yanında tüm meslektaşlarımızın bu konularda gerekli duyarlılığı göstermesi savunma hakkının gölgelenmesine izin vermemesi gerekmektedir.

Barolar, Türkiye Barolar Birliği ve avukatlar olarak yeni bir çalışma düzeni başlatarak;

- Hukuk Fakültesi öğrencisine, avukat stajyerine, avukata mesleğine duyması gereken saygı yanında, gereken özeni göstermesini önemle anlatmalıyız,

- Ayrıca yargıçlara, savcılara aynı kökten bir bütünü oluşturduğumuzu, birimizin varlığını sür-

ÖZDEMİR ÖZOK

dürmesinin diğerine bağlı olduğunu, bu üçlünün uyumu ve kalitesinin “*adil yargılama*”, “*adalet erişim*” ve “*adalet saygısı*” gerçekleştireceğini, her platformda ve her olayda daima meslek kurallarımızın emrettiği özen içerisinde hatırlatmalıyız,

- Ülkeyi yönetmeye talip olan siyasetçiye, bağımsız savunmanın bağımsız yargıda, bağımsız yargının gerçek hukuk devletinde, gerçek hukuk devletinin de, ancak eksiksiz demokrasi ve insan haklarına saygıyla yaşama geçebileceğini ısrarla söylemeliyiz ve bunun böyle olduğunu kabul ettirmeliyiz.

Sayın konuklar

Sevgili meslektaşlarım

Meslektaşlarımız aşmak zorunda oldukları mali - ekonomik- sosyal güvenlik - gelecek kaygısı gibi çok ağır sorunlar yanında, çarpık hukuk anlayışının bir sonucu olarak günlük mesleki çalışmalar sırasında da canından bezdirilmektedir. Hukuku sadece araç olarak kullanan, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletini amaçlamayan, aksine hak ve hukuk tanımaz bir yönetim anlayışının egemen olduğu bir düzende bu ilke ve kavramları yaşama geçirme amacıyla olan bir meslek gurusunun yaşadıklarını tahmin etmek çok zor olmasa gerek.

Tüm bu olumsuzluklara karşın, ülkemizde hukukun üstünlüğü ilkesine olan sarsılmaz inancıyla hak ve adaletin gerçekleşmesine, savunmanın özgür temsilcisi olma bilinciyle yaklaşan, saygın ve onurlu meslektaşlarımızın varlığı mesleğimizin geleceği için en büyük güvencedir.

Bu saygın insanlar sadece mesleğimizin ve meslektaşlarımızın sorunları bağlamında güvence olmaktan öte, yurt ve ülke sorunlarının çözümü yanında aydınlık, çağdaş ve uygar Türkiye için de güvencedir.

Çünkü barolarımız ve Türkiye Barolar Birliği, aydınlık, çağdaş, özgür ve yürekli üyelerinden aldıkları güçle, ülkemizde eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanında bize emanet edilen Cumhuriyet ve onun kazanımlarının inançlı savunucularıdır. Bundan hiç kimsenin, altını çizerek söylüyorum hiç kimsenin asla, ama asla kuşkusu olmasın.

Sosyal yapımızda yer yer baş gösteren numaracı Cumhuriyetçiler, takiyeciler, tarikatçılar, cemaatçılar, ultra-liberaller, teslimiyetçiler, bölücüler ne kadar işbirliği yaparlarsa yapsınlar bizi inandığımız yoldan asla çeviremeyeceklerdir.

Sayın konuklar,

Sevgili meslektaşlarım

Bu gün ülkemizin birliği, bütünlüğü yanında, devletimizin “*tekil devlet modeli*” ve “*laik demokratik sosyal hukuk devleti*” yapısı etnik ayrımcılık ve gericiğin ciddi saldırısı altındadır.

Unutulmamalıdır ki, olumsuz değişimlere, ilkesizliklere, hareketsiz kalarak, seyirci olarak, onlara yol verenler de, en az o olumsuzlukları ve değişiklikleri tasarlayan ve uygulayanlar kadar sorumludurlar. Bu nedenle, hukukçu ve aydın olma kimliğimizin doğal sonucu olarak, bulunduğumuz coğrafyayı doğrudan ilgilendiren ve denizaşırı ülkelerde oluşturulan projeksiyonlara ilgisiz kalmak gibi bir lüksümüz bulunmamaktadır.

Bütün dünyada baharın müjdecisi olarak kabul edilen ve bölgemizdeki tüm yaşayanlar tarafından yıllardır huzur, barış ve kardeşlik sembolü olarak coşku ile kutlanan Nevruz şenlikleri etnik bir ayrımcılığın aracı olarak kullanılabilmekte bu hareketin sözde liderleri olan kişilerin isimleri vatan topraklarında haykırılabilir. .

ABD yetkililerince her fırsatta dillendirilen ve Büyük Orta Doğu modelinin alt yapısını oluşturacak olan “*ılımlı İslam*” formülü ülkemizde uygulanmaya çalışılmaktadır.

12 Eylül askeri darbesinin ürünü olan “*tarikat-siyaset-ticaret*” ilişkisinin siyaseten oluşumunu ifade eden Adalet ve Kalkınma Partisi, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde, seçim sisteminin de, eksikliklerinden yararlanarak TBMM’de aldığı oy oranından çok fazla sandalye elde ederek büyük bir meclis çoğunluğuyla tek başına iktidar olmuştur.

Koalisyon hükümetleriyle yönetilmekten yakan halkımız ve toplumumuzun büyük kesimi bu yeni oluşumu heyecanla karşılamış ve ciddi bir kredi açmıştır. Ama ne yazık ki, geçmiş dönemde uygulanan yanlış politikaları ve siyaset anlayışlarını eleştirerek iktidara gelen AKP, elde ettiği oy çokluğuna dayanarak, geçmiş uygulamaları her yönüyle aratacak yönde hareket etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana tüm siyasi partiler tarafından kabul edilen ilke ve kavramlar bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde tartışmaya açılmakta, geçmişten günümüze devlet politikası olarak kabul görmüş ve benimsenmiş, üzerinde toplumsal uzlaşma sağlanmış, tarihsel olaylar başta olmak üzere, birçok konu içeriği ve hedefi kuşkulu “*yenilik*” ve “*değişim*” adına hoyratça tahrip edilmeye çalışılmaktadır. Dünyanın ve Türkiye’nin geldiği bu noktada açık toplum, demokratik açılım, saydam ve gün ışığında yönetim, anlayışının bir sonucu olarak tartışılmayacak, irdelenmeyecek hiçbir konu ve kurum

ÖZDEMİR ÖZOK

yoktur. Bu yapılırken objektiflikten, bilimsellikten ve gerçeklikten uzaklaşmamak gereklidir. Bu temel ilkeler ışığında özgür ve bağımsız olarak her konu tartışmaya açılabilir. Bunu anlamak ve algılamak mümkündür. Ama siz demokratik ve çağdaş söylemlerinize karşın taban tabana zıt eylem ve davranışlar sergiliyorsanız, inanırlığınızı kaybedersiniz. Örneğin tarikatçı ve dinci referansları öne çıkan kişileri, Başbakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığı müsteşarlıklarında tutduğunuz sürece çağdaş ve uygar Türkiye adına her fırsatta dillendirdiğiniz söylemlerin hiç ama hiç inanırlığı olamaz.

Yapılan bu haklı ve gerçekçi uyarılara iktidar kanadından *“bu seçim kurallarını biz mi koyduk?”* *“Biz iktidara mevcut kurallar çerçevesinde geldik, öyleyse herkesten bu kurallara ve yaptıklarımıza saygı göstermelerini bekleme hakkımız var”* gibi yanıtlar gelmektedir.

Evet, doğrudur siz mevcut demokratik kurallarla iktidara geldiniz, ancak iktidara gelirken bu kuralları en ağır şekilde eleştirmek, ama iktidarı ele geçirdikten sonra bu olumsuz kuralları görmezden gelmek, asla demokrasiyle bağdaşmaz bir tutumdur. Bunu saptamak için iktidar partisi lider ve sözcülerinin 3 Kasım 2002 seçimlerinden önceki ve sonraki söylem ve eylemlerini karşılaştırmak yeterlidir. Bu iki dönem arasındaki fark, özellikle çoğulcu demokrasiye zarar verecek so-

nuşlar ortaya çıkarıyor ve muhtemel konsensüs (oydaşma), ya da en azından uzlaşma kanallarını tıkıyorsa artık çarpık demokratik uygulama ve tercih edilen seçim kurallarının hukuk devleti ilkesi gereği mutlaka saygı gösterilmesi gereken kurallar olduğunu iddia etmek olanağı kalmamaktadır.

Çünkü bu yaklaşım demokrasi için gerekli hukuk devleti ilkesi yerine, demokrasiye zarar veren dönemsel özelliği olan seçim yasaları kurallarının üstünlüğü anlayışını egemen kılar. Bu noktada iktidar ve muhalefet başta olmak üzere, tüm siyasi aktörler ve demokrasiye inanmış kesimlerin seçim kurallarının hukuk devleti ilkesine uygun hale getirilmesini dillendirmesi gerekir. Aksi takdirde, haksız ve adil olmayan seçim kurallarının uygulanma ısrarı demokrasinin yara almasına neden olmakta, halkın demokrasiye bağlılığını azalmaktadır. Seçim barajının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde de kabul edilmiş olması bir mazeret sayılmamalıdır. Çünkü söz konusu mahkeme kararı gerekçesinde haklı olarak ulusal iradeye saygıyı öne çıkarmış bulunmaktadır.

Bugünkü parlamentomuz maalesef demokratik yönden temsil zafiyeti olan bir parlamentodur. Seçmenlerin yaklaşık yarısının temsil edilmediği bir parlamentonun çoğulcu, katılımcı ve demokratik olduğunu iddia etmek pek mümkün değil-

ÖZDEMİR ÖZOK

dir. Burada Şu farkı açıkça belirlemek gereklidir. Demokratik olmamakla, meşru olmamayı kesinlikle birbirine karıŐtırmamak gereklidir. Belli kurallar çerçevesinde göreve gelen bir temsil organı meşru sayılabildiği halde, demokratik ve hukuk devleti yönünden ciddi zafiyetler taşıyabilir.

Parlamentodaki çoğunluk yasal kurallar çerçevesinde seçilmiŐ ve oy kullanan seçmenlerden en çok oyu almıŐ çoğunluktur ve yasalara uygundur. Başka bir anlatımla bu çoğunluk, genel seçmen sayısına göre, parlamentodaki en büyük azınlıktır. Ancak hem parlamento, hem onun içinden çıkan siyasal iktidar, yasal kurallar çerçevesinde oluŐmuŐ olmasına karşın, demokratik zafiyetler içermektedir. Nitekim uygulanan çarpık yöntem ve kurallar sonucu son seçimde, seçmenlerin yarıya yakınının temsil edilemediği bir parlamento yapısı ortaya çıkmıŐtır. Yukarıda da açıkça belirttiğim gibi, siyasi istikrar ve yasal meşruiyet adına bu parlamentonun yasama erkini kullanması ve içinden bir hükümet çıkarması kabul edilebilirse de bu parlamentonun Cumhuriyet'in temel ilkeleri başta olmak üzere dilediği her Őeyi deĐiŐtirebileceĐini ve her istediğini yapabileceğini savunmak demokratik ilkelere ve demokratik teamüllere uygun düŐmemektedir.

İktidar temsilcileri bu durumu idrak ederek ele geçirdikleri gücü özenle kullanmak için azami

duyarlılığı göstermeleri gerekirken, aksine “*mutlak hakim*” ve “*mutlak söz sahibi*” olduklarını zannetmektedirler.

Bu bağlamda, birçok konuda olduğu gibi uzlaşmayı reddederek, ülke yönetimi ve devletin temsili açısından son derece önemli ve “*Tüm ulusun yaşama iradesinin ifadesi,*” olacak Cumhurbaşkanlığı seçiminde ısrarlı olmak yasal olarak meşru olsa da, demokratik yönden asla kabul edilemez.

Bu görüşü çürütmek için ileri sürülen “*Savaş ilan etmeye yetkili bir parlamento Cumhurbaşkanını da seçmeye tam yetkilidir*” savı yukardan beri ısrarla vurguladığım gibi, yasal olarak meşru olsa bile, demokratik meşruiyet yönünden büyük tartışmalara neden olur. Demokratik meşruiyet, olaya uzlaşma, konsensüs, birliktelik, sosyal barış, siyasi istikrar açısından yaklaşan sivil toplum ve duyarlı kamuoyu yönünden de önemlidir. Bu nedenle zaman zaman batı demokrasilerinde örnekleri görüldüğü gibi parlamentonun ve iktidarların “*yasal olarak yapabilme kudretine sahip oldukları*” birçok tasarruftan siyasi istikrar ve demokratik gelenekler nedeniyle kaçındıkları olmuştur. Kuşkusuz bu demokratik yaklaşımı bizi yöneten mevcut iktidar ve hakim anlayıştan beklemek aşırı iyimserlik olur. Ancak, yasal olarak meşru olan her şeyin, bu bağlamda siyasal iktidarın, demokratik yönden de meşru olduğunu iddia etmenin mümkün

ÖZDEMİR ÖZOK

olamayacağını tarihi bir gerçeklik olarak vurgulamayı görev biliyoruz. Mevcut parlamentonun da bu durumu görerek, toplumun çoğunluğunun iradesini yansıtmayacak bir Cumhurbaşkanı seçiminden kaçınmasını çoğulcu demokrasinin gereği olarak bekliyoruz.

Aksi taktirde, tüm demokratik değerler zarar görecektir ve toplumsal uzlaşmanın önüne geçilmesi çok güç engeller konulmuş olacaktır. Oysa günümüzde en uygun yönetim aracı olan "demokrasi" üzerine yapılan çalışmalarda "bir demokrasinin kalitesinin ne olduğu" sorusu, "yöntemsel olarak", "içerik olarak" ve "sonuçsal olarak" cevaplandırılmaktadır.

Bu kriterlere göre, "yöntemsel" açıdan baktığımızda bu gün içinde bulunduğumuz durum iyi bir demokrasiyi işaret etmemektedir. Çünkü mevcut iktidar yasallığı, siyasal bir meşruiyet aracı olarak görmekte ve sayısal üstünlüğünü öne çıkararak demokratik değerlere zarar vermektedir. "İçerik" açısından ise, demokratik ve toplumsal tepkilere karşılık verme açısından iktidar sahipleri iyi bir sınav vermemektedirler. Kaldı ki, katılımcı ve çoğulcu demokrasi için, iktidar sahiplerinin mevcut demokratik tepkileri belli ölçüde karşılama gereklidir. "Sonuç" yönünden baktığımızda da, iktidarın bu çarpık ve yanlış yaklaşımının seçmenlerin büyük çoğunluğunu tatmin edecek bir

sonuç ortaya koymadığı gerçeğini öne çıkarmaktadır ki bu da, demokrasimizin kalitesi yönünden bir zafiyet teşkil edecek niteliktedir.

Bilindiği gibi, demokrasilerin nihai amacı mümkün olduğunca çok vatandaşı memnun ve mutlu etmek yanında siyasal, sosyal, toplumsal ve yaşamsal istikrarı yakalamaktır. Bu açıklamalar ışığında çoğulcu ve katılımcı bir demokrasi yaklaşımı izlenerek sadece yasal meşruiyete dayalı hareket tarzından ve dayatmasından vazgeçilmiş olması halinde, demokrasimiz ve halkımız kazançlı çıkacaktır.

Mevcut parlamentonun bir an önce seçime gitmesi ve yenilenmiş parlamentonun Cumhurbaşkanını seçmesi demokratik değerler bakımından büyük kazançlar sağlayacaktı. Böyle bir yaklaşım, Cumhurbaşkanlığı makamının bir hakem ve temsil makâmı olma yönünde getirilecek eleştirileri de önleyecekti. Ama bugün için bu şans tamamen yetirilmiş, Cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları ülke gündemine bütün ağırlığıyla oturmuştur.

Cumhurbaşkanı seçimi dolayısıyla toplumsal duyarlılığı son noktasına ulaştıran en önemli etken, seçilecek kişinin Anayasa'da yazılı ilkelere ve andına sözde değil, özde, başka bir anlatımla yüreğiyle ve tüm benliğiyle bağlı olup olmama konusundaki endişeler oluşturmaktadır. Çünkü, Cumhurbaşkanları ülkelerinin anayasal düzenle-

ÖZDEMİR ÖZOK

rinin ve devletin devamlılığı yanında, ulusun bütünlüğünü de korumakla yükümlüdürler.

Ayrıca, Cumhurbaşkanlarının etkili konum ve yetkilerine karşın, hukuki sorumluluklarının sınırlı olması nedeniyle, Cumhurbaşkanlığını temsil edecek kişinin siyasi geçmişi, özel yaşamı, ailesi, çevresi, ilişkileri, büyük önem taşımakta ve kamuoyu tarafından dikkatle izlenmektedir. Nitekim, Anayasaların Cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili olarak özel hükümler getirmesi ve partiler üstü bir yaklaşım ve uzlaşma aramasındaki ana amaç, Cumhurbaşkanının bu niteliklerinden ve çok farklı özel konumundan kaynaklanmaktadır.

Sayın konuklar,

Sevgili meslektaşlarım,

Küresel ısınmanın etkisi bir yana, Cumhurbaşkanlığı seçimiyle başlayacak ve genel seçimlerle sürececek çok sıcak bir yaz mevsimi bizi bekliyor. Halkımız yine anlamsız, verimsiz ve kısır çekişmeler arasında sandık başına gidecek ve ülkenin beş yıl süre ile geleceğini kurgulayacak parlamento ve siyasal iktidarı seçecektir. Bu seçimler ülke geleceği bakımından son derece önemlidir. Bu noktada ilk akla gelen öneri, herkesin sandığa giderek, benimsediği ve yakın olduğu siyasi anlayışın temsilcilerine oy vermesi olacaktır. Çünkü

3 Kasım 2002 günü çok sayıda seçmenin sandığa gitmemiş olması yanında, bugün yapılan birçok ciddi ve güvenilir anket önemli bir seçmen grubunun kararsız olduğunu saptamaktadır.

Bunca iç ve dış sorunlar sarmalıyla boğuşan bir ülkede önemli bir seçmen grubu sandığa gitmiyorsa bunun çok iyi okunması gereklidir. Çünkü, dünyanın en asil, en uysal, en sabırlı ve tüm çilelerin muhatabı Anadolu insanı, yaşadığı bunca çile ve bunca düş kırıklığına karşın, demokrasiye olan inancını yitirmemeye çalışmaktadır. Halkımızın bu özelliği, güzelliği ve duyarlılığı siyasetçilerimiz ve toplum önderleri çok iyi algılanmalıdır.

Mevcut siyaset sahnesinde rol alan aktörleri ve parlamentonun genel yapısını dikkatlice incelediğimizde halkımız adına çok umutlu olamıyoruz. İçte yaşanan, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarla; dışta yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler, değişmeler ivedi olarak kontrol altına alınmadığı takdirde ülkemiz, tarihinin en karanlık günlerine doğru “bilinçsizce” sürüklenebilir.

Bunları görmek için kahin olmaya gerek yok, sadece at gözlüklerini çıkararak 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden günümüze kadar olan süreci objektif olarak gözlemlemek yeterlidir. Giyim, kuşam, saç ve bıyık biçiminden başlayarak, toplumsal yaşamın her alanındaki geriye gidiş ve irti-

ÖZDEMİR ÖZOK

ca hareketleri yanında, oturmuş, yerleşmiş devlet ilke ve geleneklerinden dönuşü içeren yasal düzenlemelere, çağdaş ve aydınlık kurum ve kuruluşlara , sanat, kültür ve edebiyat yaşamına karşı verilen savaşımlı görmek yeterlidir.

Bu dönemde siyasi iktidar çevrelerince en çok övgü alan sektör ekonomi ve mali sektördür. Türk parasından sıfırların atılması, enflasyonun tek rakamlı olması, yabancı sermayenin Türkiye'yi tercih etmesi vs gibi gelişmeler iyi göstergeler olarak dillendirilmektedir.

Benim ekonomide bildiğim tek gerçek var. Hiçbir ekonomik sistem ülkemizde geçerli ve yaygın olan "*üretmeden tüketmenin*" sihirli formülünü bulamamıştır. Kanımca, kendi öz kaynaklarını harekete geçiremeyen, işsizler ordusuna çözümler bulamayan, üretimini artıramayan, en verimli işletme ve arazilerini müflis tüccar misali "*babalar gibi satan*" ülke ekonomisinin borsa ve para oyunları gibi spekülasyon önlemleri ve şeyh parası, dış borç ve yabancı sermaye ile silkinip ayağa kalkması, istikrar sağlaması mucizelere bağlıdır. İşte, tüm bu zorlukların üstesinden gelecek, çağdaş ve uygar değerleri yaşama geçirecek, halka güven, huzur, iş ve aş verecek, devleti rayına oturtacak, dini duygular ve moral değerlerle oynamayacak, gerçekçi, samimi, dürüst, açık ve ilkel siyasi kadrolara her dönemden daha fazla şiddetle ihtiyaç

bulunmaktadır.

İç ve dış sorunların ÷lkemizin üzerine kara bulutlar gibi çöktüğü insanımızın tüm umudunu heyecanını yitirdiği gençlerimizin geleceğinden endişe duyduğu bir dönemde yapılacak genel seçimlerin yeni umutların, yeni heyecanların ve mutlulukların müjdecisi olmasını diliyorum.

Sayın konuklar,

Sevgili başkanlarım,

Değerli meslektaşlarım,

Yaşanan bunca olumsuzluğa, bunca çözülmüşlüğe, bunca iç ve dış işbirlikçisine, her türlü numaracıya karşın, ÷lkemizin aydınlık geleceğinden, hiç ama hiç kuşkumuz yoktur. Tüm bu olumsuzlukların üstesinden gelecek, demokrasiye, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, hukuk devleti ilke ve kavramlarına inanan, aydınlık ve çağdaş Türkiye'yi hedefleyen, aynı zamanda bu coğrafyanın moral ve manevi değerlerini iyi algılayan büyük ve sesiz bir kesim bulunmaktadır. Bu kesim önemli tarihi olaylardan sonra sesini yükseltmekte, olur olmaz durumlarda çoğu kez demokrasiye saygısı nedeniyle sessiz kalmakta ve çevresindeki olayları sorumluluk bilinciyle dikkatle izlemekte, zaman zaman kendine özgü yöntemlerle tepki

ÖZDEMİR ÖZOK

göstermektedir. Ülkemiz geleceği için tek güvence, bu büyük sessiz gurubun bilinçli ve tutarlı demokratik refleksleridir.

Her platformda ve her yerde güçlü bir biçimde seslendirdiğimiz gibi *“demokrasiye, laik Cumhuriyet’e, bağımsız savunmaya, bağımsız yargıya ve hukuk devletine”* inanan avukatlar ve örgütleri barolar yasanın bize verdiği görevi yerine getirmek için *“eksiksiz demokrasi, gerçek hukuk devleti, bağımsız yargı ve bağımsız savunma hedefine”* yönelik eylem ve söylemlerimizi sizlerden aldığımız güçle duraksamadan inançla sürdüreceğiz .

Bu duygu ve düşüncelerle beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım.

